

נצח ישראל - פרק ל"ט / מקורות נוספים

1. ברכות (נ"ו, ב')

אמר רבי חנן: שלוש שלומות הן – נהר, ציפור וקדרה. נהר – דכתיב (ישעיה סו-יב) "הנני נוטה אליה כנהר שלום", ציפור – דכתיב (ישעיה לא-ה) "כציפורים עפות כן יגן ה' צבאות" וגו', קדרה – דכתיב (שם כו) "ה' תשפות שלום לנו".

2. העמק דבר (ויקרא כ"ה, מ"ז)

והנה, נמשלו ישראל ואומות העולם לאש ומים, דאש- צורתה מאירה ופעולתה לחמם, ומים- להיפך. ובשעה שהמים מתקרבים לאש, והקדירה ביניהם- הרי האש פועלת על המים הרבה לחמם, והאש מאירה כשהיתה. אבל אם נשפכים המים על האש, המים נתחממו, והאש כבתה ואינה מאירה עוד, רק מתעשנת... כך ישראל נמשלו לאש, כדכתיב "והיה בית יעקב אש", ואומות העולם נמשלו למים, כדכתיב "הוי המון עמים כהמות ימים יהמיון". ובשעה שישראל מקורבין לגויים, והתורה מבדלת ביניהם- אזי ישראל פועלים על אומות העולם, ונשארים בצורתם להאיר, וכדכתיב בישעיהו "ואצורך, ואתנך לברית עם, לאור גויים", פירוש "אצרך"- נתתי לך צורה מיוחדת, (ואז) "ואתנך" וכו'. אבל בשעה שאין התורה מבדלת- נשפך כח אומות העולם על ישראל.

3. מכתב מאליהו (ג', עמ' 225)

ובביאור העניין, נראה שגדר ביאת המשיח כעני הרוכב על החמור הוא גדר ביאתו בדור שכולו חייב, כמו שאמרו "לא זכו – עני רוכב על החמור", ועל פי פירושו של המהר"ל ז"ל ביארו לנו חז"ל את הסוד של גדר ביאת המשיח בדור שכולו חייב. כי הלא לכאורה דבר קשה הוא מאד: וכי איזה כח טמון בדור שכולו חייב, שמחמתו קרוב הוא יותר לגילוי המשיח מאשר דור שטוב ורע מעורבים בו? אך העניין הוא, שכל זמן שיש תערובת טוב ורע, משתמש האדם בטוב שבו לכסות על הרע, ומשלה את עצמו שהוא צדיק; וזהו מה שמכנה המהר"ל "ערמומיות הנחש". ועל כן, כמצב כזה, האדם רחוק מתשובה, ורחוק גם מהתכנה לגאולה. רק בדור שכולו חייב, שהאדם הומרי ומגושם, ואין בו גם נדנדוד קל של רוחניות, מעלה אחת יש בו- מעלת הפשיטות, שכבר אי אפשר לו לכסות על הרע שבו בערמומיות ואשליות, כי אין בו כל זכות שיוכל לרמות את עצמו בה שהנהו צדיק- דוקא אז קרוב הוא לתשובה, כי מרגיש הוא שאם לא יגאל ע"י ה' – אבוד הוא לגמרי ח"ו, כאמור "אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים". והכרה זו היא ההכנה לביאת המשיח.

4. שפת אמת (סוכות תר"מ)

ערבה נגד אלו שאין להם טעם וריח. אם כן, מה חשיבותם? אך הפה, שהוא עיקר כוחן של ישראל הקול קול יעקב. והיא בחינת דוד המלך ע"ה. כי ג' מינים – הם ג' אבות, ודוד המלך ע"ה אמר "ואני תפילה". אם כי בוודאי קול הצדיקים שיש להם טעם וריח עולה למדרגות רבות ביותר. אף על פי כן יש להם תערובות מעשים טובים. ומי שאין לו טעם וריח הוא רק תפילה בלבד. וזה שכתוב "תפילה לעני כי יעטוף", היינו שמתעטף כולו בתפילה כמו שכתוב "ואני תפילה". וזה ערב לפניו ית' ונקראת ערבה. ולכן נקרא הושענא רבה, כי ביום זה נושעים בו גם השפלים שאין להם טעם וריח כנ"ל. והוא ישועה גם לדורות השפלים שלנו שאין לנו רק תפילה. וביום זה נפתח שערי תפילה בפיהם של ישראל. והוא גמר יוהכ"פ, כמ"ש לעיל בעניין מוצא פי ה'. והמשכיל יבין:

5. שם (תר"נ)

ליום הושענא רבה. מה שקבעו חז"ל רוב תפילות בזה היום. כבר כתבנו שנקרא הושענא רבה, שיכולין להושע בו אפילו השפלים ודורות השפלים שהם בחינת ערבה – לא טעם ולא ריח. ויש להבין אם כן מה כוחם? אך כתוב: "דלותי ולי יהושיע", פירוש: ע"י שידועים שהם דלים וצריכין להיוושע – ולהם הישועה. וכן כתבו חז"ל "אעפ"י שאני דלה – לי נאה להושיע" הוא מטעם הנ"ל. כדאיתא בגמ' "לא מרובכם כו' כי אתם המעט – שאתם ממעטין עצמיכם כשהקב"ה משפיע להם טובה" ע"ש. וכן הוא באמת מידתן של בני ישראל. כשהקב"ה משפיע להם בחסדו – מתבוננים האמת שאין ראויים לכך, וממעטין עצמן ביותר. וכן הוא המידה כי עיקר הישועה לדלים. ולכן עיקר הישועה, שיבוא משיח צדקנו במהרה – מוכן דוקא להיות בדורות השפלים. גם פירוש "דלותי ולי יהושיע" – היינו אפילו אחר הישועה נשארים דלים, שצריכין לידע שהוא בחסד עליון.

6. כתבי הרמב"ן (א', עמ' ש"ח)

לכלו של דבר, כל המקודש מחבירו- חרב יותר מחבירו. ירושלים יותר חרבה מן הכל, וארץ יהודה- יותר מן הגליל.